

MAJANDUS- JA ETTEVÕTLUSÕPPE AINEKAVA

Majandus- ja ettevõtlusõppe õppimise eesmärk on omandada arusaamine ühiskonnas toimuvatest nähtustest ja protsessidest ning vastastikustest seostest nii üksikisiku, ettevõtte, riigi kui ka rahvusvahelisel tasandil. Seejuures arendatakse õpilastes ettevõtlikku ja keskkonda väärtustavat ning säästvat eluhoiakut, probleemide lahendamise ja uurimise oskusi.

Kõik majandussüsteemid kasutavad oma tegevuseks mitmesuguseid ressursse. Maailmas valitsev ressursinappus sunnib riike, ettevõtteid ja inimesi tegema väga erinevaid valikuid ning otsuseid. Majandusõpetus aitab paremini mõista inimese ja keskkonna vastastikuseid seoseid ning langetada õiglasemaid otsuseid. Õppides näevad õpilased keskkonna, inimese ja majanduselu vastastikuseid suhteid ning säästva eluviisi vajadust. Õpitakse analüüsima tööturu nõudmisi ja pakkumisi, nägema ja hindama oma soove ning võimalusi. Õpilased mõistavad töötaja kui ühe põhilise ressursi väärtust tööandja jaoks ja kõigi töötajate võrdse kohtlemise tagamise ja soolise võrdsuslikkuse edendamise vajalikkust.

Majandus- ja ettevõtlusõppe valikkursus võib anda sisendi praktilise või uurimusliku töö läbiviimiseks gümnaasiumi lõpetamise tingimusena.

Majandus- ja ettevõtlusõpetuse kursustega taotletakse, et õpilane:

- saab aru ühiskonnas toimuvatest nähtustest ja protsessidest ning vastastikustest seostest nii üksikisiku, ettevõtte, riigi kui ka rahvusvahelisel tasandil;
- omandab teadmisi majandusest ja ettevõtlusest, probleemide lahendamise ja uurimise oskusi ning kujundab ettevõtlikku, keskkonda väärtustavat ning säästvat eluhoiakut, mis võimaldab tal olla ettevõtlik kodanik, kompetentne töötaja, teadlik tarbija ja eetiline ettevõtja;
- mõtestab ettevõtlus-, töö- ja karjäärivõimalusi, lähtudes enda huvidest, eesmärkidest, arengupotentsiaalidest, oskustest ja keskkonnast, rakendades loovust, uuendusmeelsust ja riskijulgust;
- analüüsib ettevõtete, riikide ja maailmamajanduse kujunemist ning toimimist, mõistab üksikisiku, ettevõtete ja riikide koostööd ja vastutust globaalsete probleemide lahendamisel ja jätkusuutliku arengu tagamisel.

Gümnaasiumis läbitakse neli majandus- ja ettevõtlusõpetuse kursust.

10. klass	1. kursus „Majandus- ja ettevõtluseõpe I“
	2. kursus „Majandus- ja ettevõtluseõpe II“
11. klass	3. kursus „Majandus- ja ettevõtluseõpe III“
	4. kursus „Majandus- ja ettevõtluseõpe IV“

Õppeaine kirjeldus

Õpitav materjal esitatakse võimalikult probleemipõhiselt ja õpilase igapäevaeluga ning majanduses toimuvaga seostatult. Riiklik majandus- ja ettevõtlusõpetuse valikaine koosneb kahest kursusest: „Majandusõpetus“ ja „Ettevõtlusõpetus“, mõlema maht on 35 tundi.

Kooli eripärast lähtuvalt ja teemade süvendatud käsitlemiseks on otsustatud mõlemat valikkursust laiendada 70 tunnini, kokku 140 tunnini. Kuna ettevõtluskursuses ja majandusõpetuse kursuses on kattuvaid teemasid, siis loogilisem on ettevõtlust ja majandust õpetada lõimitult, ühtse ainekava alusel. 10. klassis läbitakse mikroökonomika ehk isikliku majanduse ja ettevõtluse teemad ning 11. klassis makroökonomika ehk riigi ja rahvusvahelise majanduse teemad.

e-õppe kursuse maht on 35 tundi, millest 8 tundi (a' 2 tundi) on auditoorset tööd ja ülejäänud 27 tundi on iseseisev töö Moodle õpikeskkonna materjalide abil.

Mikroökonomika kursused on jagatud kaheksaks suuremaks teemaks: majanduse olemus, inimene kui ressursside omanik, nõudmine ja pakkumine turul, ettevõtlik töötaja ja rahatark tarbija, ettevõtlus, ettevõtluse finantseerimine, tootmine ja tööviljakus, turundus. Makromajanduse osa on jagatud kuueks suuremaks teemaks: töäjõud majanduses, konkurents, valitsuse osa majanduses, raha ja finantsmajandus, majanduse stabiilsus, rahvusvaheline majandus. Selleks, et rakendada 10. ja 11.klassis majandusõppes õpitud teoreetilisi teadmisi praktikas ja julgustada õpilasi tegutsema ettevõtluses, on 11. klassi kevadkursusel harivaks võimaluseks äriplaani või ärimudeli koostamine, mille käigus tehakse teoreetiliselt läbi ettevõtte loomiseks vajalikud etapid äriideest finantsarvutusteni.

Õppeprotsessis on olulisel kohal uurimuslik tegevus, arutelu, diskussioon, ajurünnak, väitlus, rollimäng, rühmatöö, projektides osalemine, praktilised ülesanded, kohtumised erinevate elukutsete esindajatega koolis ja nende töö jälgimine töövarjuna töökohal; allikmaterjali, info ja juhtumite kriitiline analüüs, referaatide ja lühiuurimuste koostamine jms. Majandusõpetuse üheks õppevormiks on majanduse modelleerimise ülesannete lahendamine, mis võimaldab õpilastel omandada majanduse põhiprintsiipide vahelisi seoseid.

Võimalusi lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks

Majandus- ja ettevõtlusõpetuse valikkursused võimaldavad lõimingut kõigi riiklikus õppekavas olevate ainetega. Väga oluline on lõiming matemaatika ja informaatikaga, eesti ja võõrkeelte, geograafia ja teiste loodusainetega, ajaloo- ja ühiskonnaõpetusega ning need valikkursused toetavad karjääriõpet ja elukutsevalikut.

Läbivad teemad:

- Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – ettevõtliku töötaja ja ettevõtja karjäär.
- Tehnoloogia ja innovatsioon – uudsete ideede leidmine ja tehnoloogia võimalused nende elluviimiseks, IKT vahendite kasutamine.
- Keskkond ja jätkusuutlik areng – ressursside nappus ja jätkusuutlik kasutus.

- Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – aktiivne osalemine rühmatöös, äriidee või projekti teostamisel.
- Väärtused ja kõlblus – tarbija vajaduste mõistmine, ettevõtja eetika.
- Teabekeskond ja kultuuriline identiteet – info leidmine kohaliku ettevõtluse kohta, kultuurilisi eripärasid arvestav ettevõtluskeskkond.

Hindamine

Valikaine õpitulemuste hindamine lähtub gümnaasiumi riikliku õppekava üldosas toodud hindamisalustest ja teistest hindamist reguleerivatest dokumentidest, sh kooli õppekavas sätestatud hindamisjuhendist. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute või numbriliste hinnetega. Majandusõpetuse kursuse hinne võib kujuneda kontrolltööde, praktiliste tööde ning iseseisvate tööde või ettekannete hinnetest ja hindamisel arvestatakse kooli hindamisjuhendit. Sõltuvalt valitud õpetamismeetodist võib majandus- ja ettevõtluskursuse sooritada lõputöö, äriplaani esitamise ja kaitsmisega või kontrolltööde, praktiliste tööde ja hindamisülesannete tulemuste esitamisega iga teema kohta.

MAJANDUS- JA ETTEVÕTLUSÕPETUSE 1. KURSUS „MAJANDUS- JA ETTEVÕTLUSEÕPE I“

Majanduse olemus

Õpitulemused

Õpilane

- saab aru, kuidas erinevad majandussüsteemid lahendavad majanduse põhiprobleeme;
- oskab iseloomustada turumajandust;
- mõistab, kuidas sunnib nappus inimesi valima ressursside vahel ja kaaluma alternatiivkulusid.

Õppesisu

Soovid ja vajadused. Nappus ja kompromiss, loobumis-kulu. Majandusringlus. Majanduse põhivalikud: Mida? Kuidas? Kellele? Tootmistegurid. Tootmisvõimaluste piir. Majandussüsteemid: turu-, käsu-, tava- ja sega- majandus. Majandusteaduse harud – mikro- ja makroökonomika.

Põhimõisted

Nappus, alternatiivkulu ja kompromissid, ressursside valik, majandusringluse mudel, majandussüsteemid, tootmis- võimaluste kõver.

Praktilised tööd

Erinevate ülesannete lahendamine. Simulatsioonimäng "Deserta saar". Analüüs ja hinnang - kuidas eri majandussüs-teemid lahendavad majan- duse põhiprobleeme.

Inimene kui ressursside omanik

Õpitulemused

Õpilane

- saab aru üksikisiku rollist meie majanduses töölise ja tarbijana;
- mõistab ja selgitab majandus ringlust ja majandussüsteeme, turumajanduse põhimõtteid ja kasutab majanduse põhimõisteid.

Õppesisu

Turumajanduse alused: eraomand, hinnasüsteem, turukonkurents. Valitsuse roll. Ringlusmudeli abil turumajan- dussüsteemi toimimise kirjeldamine.

Põhimõisted

Majandusinstituutsioonid, stiimulid, sisemajanduse kogutoodang, eraomand, hinnasüsteem ja konkurents, loobumiskulu, majandus- ringlus.

Praktilised tööd

Majandusringluse skeemi koostamine.

Statistiliste andmete mõistmine

Nõudlus ja pakkumine turul

Õpitulemused

Õpilane

- tunneb pakkumis- ja nõudlusseaduse toimet ja oskab rakendada omandatud teadmisi praktilistes töödes;

- oskab selgitada turuhinna kui tasakaaluhinna kujunemist;
- hindab nõudluselastsuse mõju nõutavale kogusele;
- saab aru erinevusest vajaduse ja soovi vahel;
- selgitab defitsiidi ja ülepakkumise majanduslikke ning sotsiaalseid tagajärgi.

Õppesisu

Nõudlus, pakkumine, tasakaaluhind, nõudluselast- sus, hinnamõju. Nõudluse ja pakkumise muutused, neid mõjutavad tegurid. Turuhind ja turu tasakaal, defitsiit ja üle-pakkumine.

Põhimõisted

Nõudlus. Nõudlusseadus. Hinnaelastsus. Nõudluse muutus. Pakkumine. Pakku- misseadus. Turud, tasakaalu- hind, defitsiit ja ülepakkumine.

Praktilised tööd

Simulatsioonimäng „Turuplats“. Nõudluse-pakkumise graafikute koostamine.

Rahatark tarbija

Õpitulemused

Õpilane

- laiendab teadmisi isiklikust majandusest;
- teadvustab raha säästmise tähtsust;
- tunneb kodumajapidamiste ressursside ja isiklike oskuste tähtsust toimetuleku eeldusena;
- teeb eesmärgipäraseid säästlikke valikuid tarbimisel ja finantsteenuste kasutamisel;
- tunneb kindlustuse olemust ja kindlustuse pakutavaid teenuseid;
- teab tarbijate õigusi ja kohustusi, oskab kasutada tarbijakaitse- seadust;
- mõistab ja selgitab majandusring- lust ja maksusüsteemi, teeb eesmärgipäraseid valikuid finantsteenuste kasutamisel.

Õppesisu

Isiklik ja pere eelarve. Pere ressursside rakendamine. Arukas rahakasutus, sääst- mine, laenamine, investeerimise, pension ja kindlustus. Säästmine ja investeerimise erinevad võimalused. Tarbija ja arukas tarbimine. Tarbijakaitse. Kindlustuse liigid. Maslow vajaduste püramiid.

Põhimõisted

Tarbija, sissetuleku allikad, säästmine, liht- ja liitintress, likviidsus, ohutus ja riskid, vastutus- ja varakindlustus, laenu.

Praktilised tööd

Pere-eelarve koostamine. Kindlustusjuhtumi arutelu. Tarbijakaitseameti õppevideode vaatamine.

MAJANDUS- JA ETTEVÕTLUSÕPETUSE 2. KURSUS „MAJANDUS- JA ETTEVÕTLUSEÕPE II“

Ettevõtlus

Õpitulemused

Õpilane

- tunneb ettevõtluse põhimõisteid, analüüsib ettevõtete rolli turumajanduses;
- teab ettevõtja kohustusi ja riske, tunneb erinevaid ettevõtlusvorme ning oskab analüüsida nende plusse ja miinuseid;
- teab, mida teha oma ettevõtte asutamiseks ja juhtimiseks;
- analüüsib ettevõtte põhilisi kohustusi oma töötajate, klientide, aktsionäride ja kohaliku ühiskonna ees;
- mõistab ettevõtlust kui elatise teenimise võimalust;
- oskab ette näha, võimaluse korral vältida ja lahendada väärtuste ja kõlbeliste normidega seotud konfliktsituatsioone.

Õppesisu

Kasumimotiiv ja ettevõtlikkus. Äriideed ja ettevõtte edutegurid. Innovatsiooni, tehnoloogia, tootlikkuse ja kvalifitseeritud tööjõu tähtsus ettevõtluses. Ettevõtte vormid Eestis. Strateegiline juhtimine, missioon, visioon; väärtuspakkumine, ettevõtte tasuvus. SWOT-analüüs. Ärietiika.

Põhimõisted

Ettevõtlikkus ja ettevõtlus, äriidee, ärimudel ja äriplaan; FIE, osaühing, aktsiaselts, täis- ja usaldusühing, tulundus- ühistu, frantsiis, iduettevõtte, MTÜ ja sihtasutus, vastutustundlik ja sotsiaalne ettevõtlus, ringmajandus, loomemajandus, ärietiika.

Praktilised tööd

Ärimudeli koostamine praktilise rühmatööna näite alusel - äriplaan ühel lehel.

Ettevõtluse finantseerimine

Õpitulemused

Õpilane

- tunneb raamatupidamise aluseid, oskab lahendada lihtsaid raamatupidamisülesandeid ja teab majandusarvestuse tähtsust;
- selgitab ettevõtte finantseerimis- võimalusi;
- koostab rühmatööna ettevõtte investeeringute ja tegevuskulude eelarve ning müügiprognoosi;
- selgitab toote või teenuse omahinna ja müügihinna kujunemist;
- teeb vahet püsi- ja muutuvkulude vahel;
- oskab lugeda bilanssi ja kasumiaruannet.

Õppesisu

Ettevõtte finantseerimise sisemised ja välised allikad. Eesti väikefirmade finantseerimine. Ettevõtlus- tegevuse alustuskulud. Kasumi maksimeerimine ja finantsarvestus. Majandusarvestuse põhimõtted ja reguleerivad õigusaktid bilanss? Tallinna börs.

Põhimõisted

Finantseerimine ja investee- rimine; algkapital, omakapital ja võörkapital, börs, eelarve, bilanss, aktiva, passiva, käive, maksud ja maksed.

Praktilised tööd

Tallinna börsil noteeritud ettevõtte majandus- tulemuste hindamine. Lihtsa finantsarvestuse ülesande lahendamine.

Tootmine ja töövõljalikus

Õpitulemused

Õpilane

- selgitab toote või teenuse omahinna ja müügihinna kujunemist;
- oskab arutleda teemal, millest sõltub töövõljalikus riigis;

- teab, et turumajanduses määrab turg toodetava toodangu ja kasum motiveerib ettevõtlust;
- selgitab tootlikkust, mastaabisäästu ja masstootmist, teab kvalifitseeritud tööjõu, nüüdisaegse tehnoloogia ning ressursside efektiivse ja keskkonnasäästliku kasutamise otsesest mõju tootlikkusele;
- tunneb erinevate ressursside kasutamise vajalikkust ettevõtte tegutsemisel ning kapitali ja investeerimise tähtsust;
- käitub keskkonnateadlikult.

Õppesisu

Ärimudeli tulude ja kulude arvestus, ressursside säästlik kasutus, püsi- ja muutuvkulud, omahind ja müügihind, töö tootlikkuse ja kvaliteedi tähtsus hinna kujunemisel. Elatustase. Kahaneva tulemi seadus. Kasumi maksimeerimine. Piirtulu ja piirkulu. Ressursside säästlik kasutamine.

Põhimõisted

Püsi- ja muutuvkulud, omahind, tootlikkus, piirkulu ja -tulu, kvaliteet, kasum, elatustase, ressursid, mastaabisääst.

Turundus

Õpitulemused

Õpilane

- saab aru turgude toimimisest ja kavandab turundusstrateegia;
- oskab seada tootmise ja müügi eesmärgid;
- tunneb turunduse mõistet ja rolli ettevõtte tegevuses;
- määratleb sihtrühmi lähtuvalt tootest või teenusest;
- kavandab turundustegevused äriidees kirjeldatud tootele või teenusele;
- koostab rühmatööna ärimudeli, milles kajastuvad ressursid, sihtrühmad, väärtuspakkumine, investeerimine ja tasuvus;
- oskab hinnata ja võrrelda turustruktuure ning strateegiaid, teha reklaami ja müüa tooteid.

Õppesisu

Turunduse eesmärgid ja tegevused. Toote ja teenuse, tarbija ja turu analüüs, sihtrühma määratlemine ja turundustegevuste valimine. Turundusplaan. Turundusmeetmed ja reklaam. Ärietiika.

Põhimõisted

Turundus, müügistrateegia, reklaam, turu segmenteerimine, sihtrühm, digiturundus, bränd ja kaubamärk, turundusmeetmed - toode, hind, koht, müügitoetus.

Praktilised tööd

Kaupluste müügitoetuse ja -tegevuste, kampaaniate võrdlemine või reklaamianalüüs. Vabalt valitud toote või teenuse reklaami kujundamine.

MAJANDUS- JA ETTEVÕTLUSÕPETUSE 3. KURSUS „MAJANDUS- JA ETTEVÕTLUSEÕPE III“

Tööjõud majanduses

Õpitulemused

Õpilane

- tähtsustab haridust ja elukestvat õppimist karjääriteel ja tööturul, oskab vormistada elulookirjeldust ja kaaskirja;
- tunneb tööseadusi ja oskab valida või leida tööd, arvutada bruto- ja netopalka ning tööandja kulusid tööjõule.

Õppesisu

Tööjõud ja tööhõive. Tööturg. Palgad. Töötaja, juhi ja alluva rollid. Töölevõtu vestlus, CV koostamine. Töösuhteid reguleerivad õigusaktid. Sooline segregatsioon tööturul.

Põhimõisted

Tööealine elanikkond. Aktiivne ja mitteaktiivne rahvastik. Töötud. Bruto- ja netopalk. Tööandja tööjõukulu.

Praktilised tööd

CV ja motivatsioonikirja koostamine

Konkurents

Õpitulemused

Õpilane

- tunneb konkurentsiliike, konkurentsi positiivseid ja negatiivseid mõjusid;
- oskab hinnata ja võrrelda turustruktuure ja strateegiaid.

Õppesisu

Turustruktuur. Konkurents, konkurentsituru analüüs. Konkurentsiliigid. Konkurent-siseadus. Loomulikud monopolid. Ettevõtete liitumine.

Põhimõisted

Täiskonkurents, monopolistlik konkurents, oligopol, monopol, litsents, patent, kasulik mudel, tööstusdisaini lahend ja autoriõigus.

Valitsuse osa majanduses

Õpitulemused

Õpilane

- toob näiteid valitsuse pakutavate hüvede kohta;
- tunneb valitsuse reguleerivat ja suunavat rolli majandusringluses ning hüvede ümberjagamisel;
- analüüsib valitsuse majandus- poliitikat majandusliku stabiilsuse, riigikaitse ja sotsiaalse turvalisuse tagamisel;
- arutleb riigieelarve moodustamise, maksupoliitika ja tulude ümberjaotamise üle.

Õppesisu

Valitsuse roll majanduses. Majandusringlus. Riigieelarve moodustamine, tulud ja kulud. Eesti riigi eelarve, eelarve puudujääk ja riigivõlg. Erinevad maksusüsteemid, nende eelised ja puudused. Otsesed ja kaudsed maksud Eestis. Fiskaal- ja monetaar- poliitika. Eesti maksupoliitika.

Põhimõisted

Välismõjud, ühishüvised, riigieelarve, proportsionaalne, progressiivne ja regressiivne maksusüsteem, otsesed ja kaudsed maksud, fiskaal- ja monetaarpoliitika.

Praktilised tööd

Tuludeklaratsiooni koostamine.

Raha- ja finantssüsteem

Õpitulemused

Õpilane

- teab, et raha on üldtunnustatud maksevahend, väärtuse mõõdupuu ja kogumisvahend;
- võrdleb laenudest saadava kasu ja kaasnevate kulutuste ja riskide vahekorda;
- mõistab raha väärtust, analüüsib keskpanga rolli raharingluse korraldajana ning kommertsbankade ülesandeid maksete teostajana ja vahendajana raharingluses;
- tunneb tähtsamate väärtpaberite olemust, oskab orienteeruda väärtpaberiturul.

Õppesisu

Raha funktsioonid ja roll majanduses. Pangandus-süsteem, keskpanga ja kommertsbankade ülesanded raharingluses. Finantsasutuste pakutavad teenused. Eesti ja eurosüs- teemi rahanduspoliitika. Eesti Panga ülesanded. Finantssüsteemi toimimine- raha väärtuse muutumine ja hinnastabiilsuse tagamine, inflatsiooni ja deflatsiooni mõju majanduses. THI. Valuutaturud. Rahapoliitika võimalused.

Põhimõisted

Raha funktsioonid, raha aegväärtus, eurosüsteem, hinnastabiilsus, inflatsioon, deflatsioon, tarbijahinna- indeks, krüptovara, valuuta, ostujõud.

MAJANDUS- JA ETTEVÕTLUSÕPETUSE 4. KURSUS „MAJANDUS- JA ETTEVÕTLUSEÕPE IV“

Majanduse stabiilsus

Õpitulemused

Õpilane

- hindab Eesti majanduse arengusuundi ja võimalusi, teab rahvusvahelise majanduse eesmärke ja tähtsust maailma globaliseerumisel;
- oskab kirjeldada majandustsükleid;
- teab fiskaalpoliitika ja monetaar- poliitika läbiviimise vahendeid.

Õppesisu

Monetaar- ja fiskaal poliitika võrdlemine. SKT kui majandusliku heaolu mõõdupuu. Majandustsüklid.

Töötuse liigid. Tööpuuduse kasv, tulude ebavõrdne jaotus ja elanikkonna kihistumine, ressursside ammendumine.

Põhimõisted

Sisemajanduse kogutoodang (SKT), inimarengu indeks (IAI), majandustõus, buum, majanduslangus, kriis, siirdetöötus, tsükliline töötus, struktuurne töötus.

Rahvusvaheline majandus

Õpitulemused

Õpilane

- hindab Eesti majanduse arengusuundi ja võimalusi, teab rahvusvahelise majanduse eesmärgid ja tähtsust maailma globaliseerumisel;
- seletab ja kasutab majanduse põhimõisteid ja teab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid;
- teab ekspordi ja impordi mõju riigi majandusele.
- tunneb maailma regioonide kultuurilisi iseärasusi majandus-tegevuses;
- teab maailmamajandust kujundanud ja praegu toimivaid protsesse.

Õppesisu

Absoluutne ja suhteline eelis. Kaubandus. Miks riigid kauplevad? Maksebilanss ja kaubandusbilanss. Kaubanduspiirangud: tolli-maks, kvoodid, kaubandus-tõkked, dumping.

Rahvusvahelised majandusorganisatsioonid. Suhtlemine erinevate kultuuridega. Õiglane kaubandus.

Valuuta, valuutaturg, valuutakurss, ostujõu pariteet.

Põhimõisted

Suhteline ja absoluutne eelis, spetsialiseerumine, vabakaubandus ja kaubandus- piirangud - tollimaks, kvoodid, standardid, dumping; makse- bilanss ja jooksevkonto; globaliseerumine, jätkusuutlik majandus, õiglane kaubandus.

Äriplaani koostamine

Õpitulemused

Õpilane

- oskab koostada lihtsamat äriplaani oma äriidee teostamiseks;
- tunneb erinevate ressursside kasutamise vajalikkust ettevõtte tegutsemisel, kapitali ja investeerimise tähtsust.
- teab ettevõtja kohustusi, riske ja tasusid;
- analüüsib ettevõtte põhilisi kohustusi oma töötajate, klientide, aktsionäride ja kohaliku ühiskonna ees;
- mõistab ettevõtlust kui elatise teenimise võimalust.

Õppesisu

Äriidee määratlus. Äriideede väljatöötamise meetodid. Äriplaani olemus ja siht- grupid. Äriplaani koostamise etapid ja ülesehitus. Finant- seerimine ja investee- mine, eelarve. Makromajan- duse analüüs. Ärietika olemus. SWOT-analüüs.

Põhimõisted

Äriidee, ärimudel, missioon, visioon, eesmärgid, turg, konkurents, turundus, püsi- ja muutuvkulud, omahind, tootlikkus, bilanss, aktiva, passiva, käive, maksud ja maksed.

Praktilised tööd

Äriseadustiku kasutamine. Ajurünnak.

ÕPPEVARA

1. Majandusõpik. Eesti Junior Achievement. Tallinn 2018
2. <https://minuraha.ee/>
3. Riigi inforegister www.rik.ee
4. Tallinna börs <https://nasdaqbaltic.com/et/>
5. Statistika kodulehekülg www.stat.ee
6. Eesti Panga kodulehekülg www.eestipank.ee
7. [Finantsinspektsiooni kodulehekülg www.fi.ee](http://www.fi.ee)
8. [Ettevõtlikkusest ettevõtluseni. Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor. Tallinn 2023](#)

9. Suppi, K. (2013). Ettevõtlus. Õpik-käsiraamat. Atlex.

10. Majandusuudised internetist ja ajalehtedest.